

Анжела Сергіївна Онищук,

викладач кафедри перекладу Хмельницького національного університету

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ З ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті відображено результати встановлення цифрових показників рівнів сформованості готовності майбутніх перекладачів на етапах вхідного і підсумкового контролю. Вірогідність отриманих результатів і достовірність експериментального дослідження доведено з використанням статистичних методів обробки даних педагогічного експерименту.

***Ключові слова:** професійна підготовка, готовність, майбутні перекладачі, вірогідність, достовірність, експериментальне дослідження.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Радикальні трансформації суспільно-економічного життя в Україні висувають нові вимоги до професійної освіти майбутніх перекладачів у напрямі формування готовності студентів до роботи за фахом. Актуальність цієї проблеми підкреслюється тим, що система професійної підготовки перекладачів в університетах України потребує подальшого вдосконалення. Однак, незважаючи на інтенсивний розвиток індустрії перекладу, проблема модернізації практичної підготовки майбутніх перекладачів у напрямі формування готовності до майбутньої професійної діяльності здебільшого не ставала предметом спеціальної уваги дослідників.

Водночас упровадження інноваційних підходів у підготовку фахівців перекладу потребує обґрунтованого аналізу результатів експериментального дослідження з формування готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів засобами інтерактивних технологій, що стало предметом наших наукових пошуків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Наукові пошуки сучасних дослідників спрямовуються на різні аспекти підготовки майбутніх фахівців перекладу, що передбачає модернізацію професійної підготовки конкурентоздатних перекладачів у світовому контексті контексті (Т. Кучай [3]) для формування готовності студентів до професійної творчої діяльності (О. Шупта [7]), на формування діалогічних умінь (Л. Бурман [1]), професійного світогляду (Ж. Таланова [5]), індивідуального стилю професійного спілкування (Н. Соболев [4]), пізнавальної самостійності (Л. Тархова [6]) та ін.

Однак аналіз наукових досліджень свідчить, що авторами не висвітлюються результати залежності формування готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів від використання інтерактивних технологій у навчальному процесі.

Мета статті – довести ефективність методики використання інтерактивних технологій у напрямі формування готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Основним принципом якісної діагностики навчально-пізнавальної діяльності студентів (як узагальненого показника їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності перекладача) є результати вирішення різного роду навчально-пізнавальних завдань. Важливо враховувати той факт, що якість підготовки студентів розкривається за допомогою кількісних показників, які, в свою чергу, в певній мірі відображають якісний аспект сформованості готовності студентів до перекладацької діяльності. Тому актуалізується потреба у визначенні кількісних характеристик досліджуваного явища.

Проблема діагностики й оцінки якості пізнавальної діяльності студентів – це здебільшого проблема дослідження їхніх індивідуальних відмінностей. Тому аналіз результативності процесу формування готовності майбутніх

перекладачів до професійної діяльності відбувався на основі дослідження індивідуальних відмінностей студентів, які окреслювалися внаслідок аналізу й оцінювання результатів їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Найбільш природний шлях аналізу результатів дослідження – це порівняння результативності формування готовності до перекладацької діяльності студентів, котрі навчалися за традиційною та експериментальною методикою.

З метою аналізу результатів експериментального дослідження здійснювалося визначення вхідного та підсумкового рівнів сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів, які навчалися в контрольних та експериментальних групах.

Вхідний рівень визначався у студентів контрольних (58 студ.) та експериментальних (65 студ.) груп на перших практичних заняттях з дисциплін «Основи педагогіки та психології», «Конфліктологія та теорія переговорів» та «Практичний курс англійської мови». Оцінювання здійснювалося за допомогою використання спеціального діагностичного інструментарію (анкетування, опитування, тестування, участь студентів у професійно спрямованих інтерактивних вправах, спостереження за студентами у процесі вирішення професійних ситуацій, зрізу знань, словникового диктанту з перекладу іноземних слів та ін.). Таким чином визначався вхідний рівень готовності студентів до виконання професійної діяльності перекладача за всіма компонентами.

Підсумковий рівень сформованості готовності студентів до перекладацької діяльності встановлювався на підсумкових заняттях з дисциплін «Практичний курс англійської мови» в контрольних (56 студ.) та експериментальних (63 студ.) групах. Для визначення кожного компоненту готовності використовувалися певні методики. Шляхом анкетування, опитування, узагальнення спостережень за студентами в ході експериментального дослідження, оцінювання їхньої активності в інтерактивній взаємодії та виконанні професійно спрямованих завдань визначався рівень сформованості *мотиваційно-ціннісного* компоненту

готовності до майбутньої професійної діяльності перекладача, що має аксіологічне значення для визначення ціннісних орієнтирів у професійній підготовці кожного студента. Участь студентів у інтеракціях викликала зацікавленість та інтерес до нетрадиційних методів навчання, сприяла окресленню майбутніми перекладачами певних недоліків у вмінні конструювати оптимальні зразки міжособистісної взаємодії, усвідомленню потреби в професійному вдосконаленні та визначенню чітких орієнтирів у досягненні готовності до роботи перекладача.

Сформованість *когнітивного компоненту* готовності студентів до майбутньої перекладацької діяльності визначалася за допомогою контрольних заходів (тестування, термінологічних диктантів; перекладу уривків тексту різної складності й спрямування (літературних, технічних, спеціальних, тематичних), контрольних робіт) і поточного оцінювання результативності роботи студентів в ході інтерактивної взаємодії та в умовах виконання студентами спеціальних інтерактивних завдань (встановлення еквівалентів для лексичних одиниць англійської та української мов; знаходження необхідних варіантних відповідників до окремих слів; встановлення значення смислу багатозначних слів тощо).

Визначення рівня вмінь студентів виконувати функції перекладача давало змогу встановити сформованість *діяльнісного компонента* готовності до майбутньої перекладацької діяльності, що відбувалося, здебільшого, в змодельованих ситуаціях інтерактивних взаємодії професійного спрямування на кожному занятті й узагальнювалося на підсумкових заняттях з усіх трьох дисциплін. В основному оцінювалися не лише знання з іноземної мови, а й певний рівень психолого-педагогічної підготовки (вияв умінь уникати конфліктних ситуацій, використовувати засоби уникнення бар'єрів спілкування і налагодження взаєморозуміння на основі діалогічної взаємодії тощо). Також на заняттях з дисципліни «Практичний курс англійської мови» оцінювалися професійні вміння студентів використовувати певні засоби перекладу, наприклад, фразеологізмів (*повний еквівалент*, коли збігається експресивність,

образність та ідіоматичність; *частковий еквівалент*, який збігається зі словом вихідної мови за значенням та експресивністю, але має деякі відмінності в образності; *аналог* – збіг за значенням та експресивністю, проте утворений на іншій словесно-образній основі; *калькування* та *описовий переклад*). Студенти демонстрували вміння перекладати слова та словосполучення за способом перекладу (за допомогою транслітерації, калькування, описового перекладу); віднаходили реалії в іншомовному тексті та визначали способи їх передавання; обґрунтовували доцільність використання неологізмів – нових слів або їх значень, які ще не зафіксовані у словниках, – та специфіки їх перекладу шляхом транскрипції, транслітерації чи ін. Майбутні перекладачі в змодельованих інтерактивних ситуаціях перекладацької діяльності виявляли вміння здійснювати переклад таких речень, для яких існує кілька варіантів неоднозначних перекладів, зміст яких залежить від контексту та смислового навантаження тексту чи мовлення та ін.; виявляли вміння переконувати співрозмовників у правомірності власної думки та правильності міркувань.

Сформованість *особистісно-розвивального* компонента готовності студентів до професійної діяльності перекладача встановлювалася за результатами оцінювання самостійної роботи, яка демонструвалася також у ході виконання інтерактивних завдань (індивідуальне читання з обговоренням, доповідь з переходом у дебати, реферат з аналізом проблемних запитань, творча робота (есе), вивчення віршів напам'ять, самостійне опрацювання окремих розділів з подальшим контролем засвоєння тощо).

Оскільки кожен компонент готовності студентів до майбутньої професійної діяльності формувався в однакових умовах (у процесі виконання інтерактивних завдань), відтак у ході контролю не розділялися результати сформованості кожного компоненту, а встановлювався загальний рівень готовності майбутніх перекладачів до роботи за фахом. Хоча експериментальне дослідження здійснювалося під час вивчення трьох дисциплін, все ж таки основні результати були одержані під час вивчення «Практичного курсу англійської мови», оскільки використання інтерактивних завдань у ході

вивчення психолого-педагогічних дисциплін спрямовувалося на формування в студентів умінь оптимізувати міжособистісні взаємини в діалогічній взаємодії, що необхідно в роботі перекладача. Набуті вміння й навички в подальшому використовувалося в змодельованих інтерактивних ситуаціях професійного спрямування в процесі вивчення дисципліни «Практичний курс англійської мови». Контроль за сформованістю рівня готовності до майбутньої професійної діяльності перекладача за результатами вивчення цієї дисципліни здійснювався на основі поточного та підсумкового контролю (2 контрольних роботи на рік). Для оцінювання знань, умінь, навичок, результатів самоосвітньої діяльності студентів використовувалися різні засоби контролю. Зокрема, поточний контроль здійснювався під час практичних занять, при чому враховувалися різні види роботи: усне та письмове мовлення, читання, аудіювання, творчі роботи. Також здійснювався контроль за виконанням самостійної та індивідуальної роботи. Проміжний контроль, що полягав у перевірці підготовленості студентів з кожної теми, здійснювався у формі тестових завдань (тестовий контроль). Пропущене з поважної причини практичне заняття студент відпрацьовував в установленій викладачем термін в аудиторіях кафедри. Одержані студентом оцінки під час поточного, проміжного та підсумкового контролю не можна було перездати, що мотивувало студентів до сумлінної підготовки до кожного заняття. Підсумкова оцінка виставлялася з урахуванням усіх оцінок, одержаних студентом за семестр, та результатів заліку або іспиту. Вагові коефіцієнти змінювалися залежно від структури дисципліни.

Для проведення математичних розрахунків з метою доведення вірогідності отриманих результатів кожен з рівнів був позначений окремою цифрою в 5-бальній системі (без сотих). Відтак показники кожного рівня подано у таких межах:

- високий рівень – 4,75–5 балів з оцінкою А (відмінно) – 5 балів;
- середній рівень – 3,75–4,74 бала з оцінкою В, С (добре) – 4 бали;
- задовільний рівень – 2,75–3,74 бала з оцінкою D, E (задовільно) – 3 бали;

– низький рівень – 0–2,74 бала з оцінкою FX, F (незадовільно) – 2 бали.

Результати встановлення цифрових показників рівнів сформованості готовності майбутніх перекладачів на етапах вхідного і підсумкового контролю відображено у таблиці. Аналіз співвідношення між показниками таблиці 1 свідчить про ефективність використання в експериментальних групах нашої методики формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності засобами інтерактивних технологій.

Таблиця – Узагальнені показники сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності

Гр.	Етап контр.	Рівні сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності								СБ
		Високий		Середній		Задовільний		Низький		
		КС	%	КС	%	КС	%	КС	%	
КГ	ВК-58 с.	9	15,52	20	34,48	27	46,55	2	3,45	3,62
	ПК-56 с.	12	21,42	22	39,29	22	39,29	0	0	3,82
ЕГ	ВК-65 с.	10	15,38	23	35,38	29	44,62	3	4,62	3,62
	ПК-63 с.	28	44,45	10	15,87	25	39,68	0	0	4,05

Оскільки на початковому і завершальному етапах дослідження кількість студентів в обох категоріях груп змінилася, то для порівняння використовувалися відсоткові показники:

– за показниками високого рівня сформованості готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності, які навчалися в контрольних групах відбулися зміни в напрямі зростання кількості студентів від 15,52% до 21,42% (на 5,9%); в експериментальних групах цей показник змінився в межах від 15,38% до 44,45% (на 29,07%), що на 23,17% більше, ніж у студентів контрольних груп;

– за показниками середнього рівня в контрольних групах відзначалося зростання таких студентів від 34,48% до 39,29% (на 4,81%); в експериментальних групах спостерігалось зменшення студентів з середнім рівнем – від 35,38% до 15,87% (на 19,51%), що пояснюється значним збільшенням кількості майбутніх перекладачів з високим рівнем готовності до професійної діяльності (особливо чітко це продемонстровано на діаграмах);

– за показниками задовільного рівня в обох категоріях груп спостерігалось зменшення кількості таких студентів: у контрольних групах – від 46,55% до 39,29% (на 7,26%), а в експериментальних групах – від 44,62% до 39,68% (4,94%);

– в обох категоріях груп на завершальному етапі не виявлено студентів з низьким рівнем сформованості готовності до майбутньої професійної діяльності;

– за показниками середнього балу в студентів контрольних груп відбулося зростання від 3,62 до 3,82 бала (на 0,2 бала), а в майбутніх перекладачів, котрі навчалися за експериментальною методикою – від 3,62 до 4,05 бала (на 0,43 бала), що на 0,23 бала більше, ніж у студентів, котрі навчалися за традиційною методикою.

Вірогідність отриманих результатів і достовірність експериментального дослідження доводилася з використанням статистичних методів обробки даних педагогічного експерименту. З метою перевірки гіпотези дослідження засобами математичної статистики використовувалося порівняння дисперсій за допомогою F-критерію. Для перевірки достовірності отриманих результатів порівнювались обчислені показники емпіричного F-критерію в контрольних (F_{emp} – КГ) та експериментальних групах (F_{emp} – ЕГ) з показниками теоретичного F-критерію (F_{krit}), числові значення якого відображені у стандартній таблиці за А. Киверялгом [2, с. 278].

Статистичні дані свідчать, що за умови, коли число ступенів свободи (кількість студентів в групі мінус 1) буде в межах від 24 до безкінечності та від 40 до 60 (у нашому дослідженні це відповідає кількості студентів у контрольних групах: $58 - 1 = 57$ на етапі вхідного контролю та $56 - 1 = 55$ на етапі підсумкового контролю), то показник F_{krit} для КГ має перебувати в межах від 1,4 до 1,8. Якщо число ступенів свободи буде в межах від 24 до безкінечності та від 60 до 120 (у нашому дослідженні це відповідає кількості студентів у експериментальних групах: $65 - 1 = 64$ на етапі вхідного контролю

та $63 - 1 = 62$ на етапі підсумкового контролю), то показник F_{krit} для ЕГ має перебувати в межах $1,3 - 1,7$.

Висновки. Таким чином, аналіз результатів експериментального дослідження з формування готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів засобами інтерактивних технологій свідчить про ефективність авторської методики підготовки студентів до роботи за фахом «Перекладач». Для доведення вірогідності отриманих результатів і достовірності експериментального дослідження проведено порівняльний аналіз емпіричного показника F -критерію контрольних і експериментальних груп з визначеними межами F_{krit} . Отримані дані свідчать, що $F_{emp} - КГ$ із значенням $0,94$ виходить за межі достовірних показників, а $F_{emp} - ЕГ$ з показником $1,32$ підтверджує достовірність отриманих результатів.

Результати, одержані в процесі експериментальної перевірки запропонованої методики формування готовності до професійної діяльності майбутніх перекладачів засобами інтерактивних технологій, свідчать про її ефективність та доцільність упровадження в навчальний процес вищих навчальних закладів.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є розробка комплексу інноваційних методик для оптимізації формування готовності майбутніх перекладачів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін.

Список використаної літератури

1. Бурман, Л. В. Педагогічні умови формування діалогічних умінь у студентів вищих навчальних педагогічних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Бурман. – Тернопіль, 2008. – 22 с.
2. Кыверялг, А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике / А. А. Кыверялг. – Таллин : «Валгус», 1980. – 334 с.
3. Кучай, Т. П. Підготовка фахівців у сфері перекладу в світовому контексті / Т. П. Кучай // Вісник Черкаського університету. – 2011. – № 199. – Ч. II. – С. 69–72.

4. Соболев, Н. М. Формування індивідуального стилю професійного спілкування майбутніх перекладачів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Наталія Миколаївна Соболев. – Тернопіль, 2005. – 201 с.

5. Таланова, Ж. П. Педагогічні умови формування професійного світогляду майбутнього перекладача : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ж.П.Таланова. – Кіровоград. – 2007. – 20 с.

6. Тархова, Л. А. Формування пізнавальної самостійності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Любов Анатоліївна Тархова. – Одеса, 2006. – 270 с.

7. Шупта, О. В. Формування готовності до професійної творчої діяльності майбутніх перекладачів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Оксана Володимирівна Шупта. – Тернопіль, 2005. – 242 с.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Романишина Л. М.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2014

Онищук А. С. Анализ результатов экспериментального исследования по формированию готовности к профессиональной деятельности будущих переводчиков средствами интерактивных технологий

У статтєе отоображены результаты установления цифровых показателей уровней сформированности готовности будущих переводчиков на этапах входного и итогового контроля. Вероятность полученных результатов и достоверность экспериментального исследования доказана с использованием статистических методов обработки данных педагогического эксперимента.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, готовность, будущие переводчики, достоверность, достоверность, экспериментальное исследование.

Onischuk A. S. Analysis of the results of experimental studies on the formation of professional readiness of future translators by means of interactive technologies

Analysis of the impact of the process of formation of future translators readiness to professional activity took place on the basis of the study of individual differences of students which were shown through assessment of the results of their teaching and learning activities during the beginning phase and final phase control.

Analyzing the structure of future translators' readiness to professional work the method of formation and establishment of each component of this phenomenon is set and specified.

The formation level of motivational-value component of readiness to future translators' professional activity was determined through questioning, summarizing observations of students in the experimental research, evaluation of their activity interactive relations and performance of professionally oriented tasks which has axiological significance to determine the values in each student training.

The formation of the cognitive component of students' readiness for future translation activity was determined with the help of control measures (testing, terminology dictations, translation of text passages of varying complexity and perspective, translation and composing of dialogues, control works) and current evaluation of students' knowledge.

The determination of the level of students skills to serve as an interpreter made it possible to establish the readiness activity component formation for future translation.

The formation of personality-developing component of students' readiness for interpreter professional activity was established on the basis of evaluation of individual work that was demonstrated in the course of performing interactive tasks (home reading with the following discussion, individual reading with a following discussion, the report presentation with the transition to the debate, abstract analysis of problematic questions, creative work (essay), topical discussions, learning of poems by heart, self-learning of particular sections with subsequent learning control).

All components of the students readiness for future careers were formed in the course of the same interactive tasks, thus overall readiness level of future translators was set during the control phase.

Probability of the results and the reliability of experimental studies were proven with the help of statistic methods used in pedagogical experiments.

Keywords: training, readiness, future translators, probability, reliability, experimental study.